אלמה תניא 🌣 הזכר אולא מוממום ואנדרוגינום

םמי מיכן מוממום ת"ש יכול לא יהא בערך 6

איש אכל יהא בערך אשה ת"ל הזכר יאם

נקבה ולא מוממום ואנדרוגינום סמי מיכן

מומטום ת"ש יאם זכר אם נקבה יו זכר ודאי

נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינום סמי

מיכן מוממום ת"ש הזכר ולא נקבה כשהוא

אומר למטה ⁴זכר שאין ת"ל מ מה ת"ל להוציא

מוממום ואנדרוגינום סמי מיכן מוממום ת"ש

ביהנעבר והמוקצה והאתנן והמחיר ומוממום ^{בי}

ואנדרוגינום כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה

ר"א אומר מוממום ואנדרוגינום אין מממאין

בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל

מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום

ואנדרוגינום מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר

בו זכר ונקבה אין אתה מוציא מוממום

ואנדרוגינום מביניהם סמי מיכן מוממום ת"ש

ר' אלעזר אומר המריפה והכלאים ויוצא דופן יר

מוממום ואנדרוגינום לא קדושים ולא מקדישין

ואמר שמואל ילא קדושים בתמורה ולא

מקדישין לעשות תמורה סמי מיכן מוממום

ת"ש ר' אלעזר אומר חמשה לא קדושים ולא

מקדישין ואלו הן המריפה והכלאים ויוצא דופן

ומומטום ואנדרוגינום וכי תימא ה"ג סמי מיכן

מוממום הוו להו ארבעה אפיק מוממום ועייל

יתום לימא יכתנאי רבי אילעאי אומר משום

ר' ישמעאל אנדרוגינום בכור הוא ומומו עמו

וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו ר"ש בן

יהודה אומר משום ר"ש הרי הוא אומר זהוכר

וכל מקום שנאמר זכר אינו אלא להוציא

מומטום ואנדרוגינום וכי תימא סמי מיכן

מוממום ר"ש בן יהודה היינו רבנן אלא לאו

מומטום איכא בינייהו דת"ק סבר אין קדושה

חלה עליו אאנדרוגינום אבל מוממום ספיקא

הוא וקדוש מספיקא ואתא רבי שמעון

מב.

םה א מיי׳ פ״א מהל׳ ערכין בון א מיי פינו מהל עוכן הל"ה: בו ב מיי פ"ז מהל' פסולי בו ב תי" פין מהה פקור המוקדשין הלכה ד: ג [מיי" פ"א מהל" תמורה הלכה יון:

מוסף רש"י

. הזכר. ה' יתירא קדרים (שבת קלו:), הנעבד. שהשתחוה לו קיה). הגעבד. שהשתחוס כו ועשאו ע"ז (יבמות פגי). במלוקין דקדשים קמיירי (שם). והמוקצה. שהקלהו ויחדו לתקרוכת ע"ז (שם). ואנדרוגינוס. . וטומטום אט"פ שלא נאמר יוטפים שנה מונות עתיות וזכרות בעופות, קסבר בריה בפני עלמה היא ואינו ספק זכר ספק נקבה, ור"א פליג (זבחים פה:). עליה עניה כוי (זבחים פה). מטמאין בגדים אבית הבליעה. כדון נגלת עוף מסור, דכיון דאין ראויין לסקרבה, כדמניא מן הבמתה להוליא רובע ונרבע כו׳ בתמורה בפ' בתרת (כת.) בתמורה בפי בחרח (כח.) ומליקחו נכלה (יבחוח פג.) נכלת עוף טהור אין לה טומאה אלא בבית הבליעה, כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה נה (יבמות שם). אתה ב... אתה טומטום ב... איא טומטום ואנדרוגינוס מרייי ואנדרוגינוס מביניהן. כדדרטינן (נדה כח:) זכר ודחי נקנה ודחית ולח טומטוס ואנדרוגינוס (יבמות שם). והכלאים. פסול להקרצה, דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים, כי יולד פרט ליולא דופן, והני חמשה יליף כיוכו דופן, ישני מתפשי יפף ר' אליעזר מקראי בפרק יש בקרבנות דלא חייל קדושה בליהו. ואע"ג דשאר הקרבה כגון רובע ונרבע מוקנה ונעבד ואחנן ומחיר חיילא עלייהו קדושת הגוף ולריכיו מום הבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה. הני לא חיילא עלייהו ועברוט, טני נוז ואינוז ענייטו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פליונן (יבמות פד.). לא קדושים בתמורה. לא מיבעיא תחלת הקדש דלה קדשי, דאפילו בעל מום שקדם מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדחמר בבכורות בפ"ב (יד:) אלא אפילו אם המיר קודש בהן הני לא המיר קודש בהן הני לא תקדשי, דאילו בעל מום חיילא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע לם המר (היקנת כו) שופ מע לם המר ימירנו, לפילו הכי להני לל סיילל (יבמות שם ובעים תמורה יא. יו.). ולא מקדישין לעשות תמורה. אם הם קדושים והמיר חולין בהם אינו עושיו תמורה. והתם מותבינן במסכת תמורה וכי מחתבינן במסכת תמורה וכי מחתר שחין קדושין היחך מקדישין, חי חתה מולח חלח במקדים בהמה ואח"כ נטרפה, במקדיש ולד ויצא דרך יותו. אבל כלאים ונוומני ווינות שותחור חשוות ל בולדות קדשים שהיתה אמן קדושה, ומה תקנתם ירעו ויסתאבו ויפדם ויאכלם

רבינו גרשום

הטרפה תקבר (יבמות שם).

יכול לא יהא בערך איש. דאין מחמירין עליו מספיקא: אבל יהא בערך אשה דערכה פחות משל איש: סמי מיכן טומטום. איש: סמי מיכן טומטום.
דטומטום נערך מספיקא:
אם זכר אם נקבה. דכתיב
גבי שלמים: סמי מיכן
טומטום דהא קדיש
מספיקא: הנעבד בע״ז.
והמוקצה לע״ז והאתנן . והמחיר. הוי כולהו כחורים והמחיר. הני כודהו בתורים ובני יונה מיירי דאי מלקן לא חל עלייהו קדושת מזבח אלא נבילה הווין ומטמא בגדים אבית הבליעה. אלמא - רטומטום לא קדיש למזבח

אלמה סניא הזכר. והיה ערכך הזכר ומריבויא דה"א נפקא לן ולא ^{ז) מוז} הערל (יבמות דף פא.) ואנדרוגינוס זכר ואיכא למ"ד אף מאכילה בחזה ושוק ייו ואמר ר"א התם חייבין עליו סקילה [כזכר] או כתנאי דברייתות דבסמוך דממעט מהזכר טומטום ואנדרוגינום או מיתורא ממעט ליה וי"ל דלפי מה שפירשתי דמטעמא דמום קא ממעט ליה ניחא דמיסתבר ליה לאוקומיה כר' ישמעאל

כיון דכוותיה מיתוקמא לגמרי: הזכרים. וא"ת כלא הזכרים נמי מצי למעט אנדרוגינום מהזכר כמו בסמוך לענין ערכין ובנדה בפרק המפלת (דף כת.) גבי טומטום ואנדרוגינום שראו לובן או אודם וי"ל דשמא ^{יהן} עוד דרשות אחרות יש דקראי טובא כתיבי בבכור כגון (שמות לד) כל מקנך תזכר וכולהו לריכי והא דאמרי׳ בפ"ק (לעיל דף ט.) אפי׳ תימא ר׳ יוסי הגלילי שאני יש הכא דכתיב הזכרים ש [ופריך] ולגמר מיניה הא מיעט רחמנא הזכרים והכא מוקים ס לדרשה החריתי י"ל דלה סבירה

כרבנן בתראי דהכא: יאבל מומטום דברי הכל ספיקא הוא בו'. לאו מטעם דלא אתי קרא למעוטי ספיקא קאמר רב חסדא דקדוש מספיקא דגבי טומטום שיש מהם זכר ויש מהם נקבה י) דלא שייך כדפי׳ לעיל אלא לא מיסתבר ליה לאוקומי מיעוטא בטומטום דחשיב ליה זכר גמור או נקבה גמורה ור׳ יוחנו דפליג עליה דרב חסדא לחמן כמן דקסבר דבריה הוא ואין קדושה חלה עליו ואפילו נמלא זכר וא"ת ואמאי לא פריך ארב חסדא מההיא לריש כילד מערימין (ממורה דף כד:) דאם זכר יקרב עולה ואם נקבה זבחי שלמים דקאמר התם ילדה טומטום ואנדרוגינום אין קדושה חלה עליהם ומפרש התם דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הם קדושים דחי במעי חמן הם קדושים הא תפשינהו קדושה כם דאימיה ולרב חסדא דאמר טומטום ספיהא הוא יהיה טומטום הדוש אפי יגו בהוייתן קדושים שהרי ל בפי׳ אמר אם זכר יקרב עולה ואם נקבה זבחי שלמים ואע"ג דאיכא למימר סמי מכאן טומטום ידן אמאי

בו פריך בסמוך מברייתות ה"ל למיפרך ממתני' וי"ל דרב חסדא פי' אין לכן מו קדושה חלה עליהן ומ"מ בהוייתן תפול עלייהו קדושה כמו בכל ולדות קדשים דכיון דהוי ודאי אם זכר או נקבה והא דלא משני התם אין קדושת פיו חלה עליהם ולוקמה בבהמת חולין דלא שייך ליה קדושת אמו משום דמשמע ליה דקאי בין אבהמה דחולין בין אבהמה דקדשים דאיירי בה: אלמה תניא הוכר ולא טומטום ואנדרוגינום. מייתורא יו קדריש אבל מזכר לחודיה לא קממעט

כדאמר בסוף המפלח (נדה דף כמ:) וכר' יהודה אחיא כדמוכח בשבת בסוף פרק אם לא הביא כלי (דף קלו:) דאמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש וסתם ספרא ר' יהודה היא (לקמן דף סא.) וקאמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דקא"ר יהודה פוסל באשה ואנדרוגינוס לקידוש מי חטאת ומאי שנא גבי מילה דכתיב (בראשים יו) המול לכם כל זכר ויש לחמוה מאי שנא דבערכין לריך ייחור למעט אנדרוגינום ובקידוש לא לריך מיעוט אלא ממעטינן ליה מהיכא דממעטינן אשה מונתן ולא ונמנה כדאמרינן בפרק טרף בקלפי (יומא דף מג.) ובמילה אדרבה לריך יתור לרבותן לדין זכר ומיהו מקידוש הוה מלינן למימר דשמא איכא מישוט אבל מילה קשיא וי"ל דקסבר ר' יהודה אנדרוגינוס מולא מכלל זכר בלא שום מישוט מסברא ולהכי פסל ליה ⁰ קדוש ולענין מילה זריך ייחורא דכל זכר לריבויא והא דבעי מיעוטא בערכין היינו משום דמסברא הייתי מעמידו לכל הפחות בערך נקבה אי לאו דמעטיה מנקבה ^{כוש} (לאוקומיה בערך) וברייתא דעולה דלעיל דאיזטריך קרא למעוטי מזכר לאו כר׳ יהודה אע"ג דסתם סיפרא יח היא דהא בקידוש פוסלו ר' יהודה בלא שום ייתור ומ"מ פשיטא ליה דההיא דערכין (דף ד.) ר' יהודה כל כמה דאיכא לאוקומיה סמם סיפרא כוותיה מוקמינן ועוד תניא בהדיא בפ״ק דערכין (דף ה:) דר׳ יהודה אומר הטומטום ואנדרוגינוס מעריכין אבל לא נערכין ומיהו קשה לפי שיטה 🕫 שפירשתי מפרק הערל (יבמות דף עב:) דמשמע התם דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא מספק דהוי ספק איש ספק אשה דתניא ער יהודה אומר אף אנדרוגינוס שקדש קדושו פסול מפני שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש ונראה לפרש דספק הוא לר׳ יהודה ולענין מילה לאש ה כאשה גמורה ריבהו הכחוב מכל זכר דמשמע כל זכרות ולענין ערכין מעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה: מומשום ואנדרוגינום אין מממאין בגדים אבית הבדיעה. ה"ה דלהקרבה נמי כשרין כדמפרש טעמא אלא איידי ליו דנקט ת"ק טמא נקט ר"א אין מטמאין: ואתא ר"ש בן רבי יהודה משום ר"ש למימר מומטום נמי בריה הוא. משמע הכא דקסבר אנדרוגינוס בריה הוא כמו טעמא דטומטוס ואפי׳ דמסיק נמי דטומטוס ממעט לדידיה מטעס שהוא לם נקבה כשמטיל מים במקום נקבות מ"מ באנדרוגינום הוי לעולם לה משום דבריה הוא ותימה דפ' הערל (דף פא.) משמע דר"ש חשיב ליה ודאי זכר לר' יוחנן דאמר התם אף מאכילה בחזה ושוק וי"ל דאפי' הוי ודאי זכר לה ממעטינא ליה זכר אבל נקבה ודאי

מימעטא מן טומטום המטיל מים במקום נקבות לפי המסקנא דאפי׳ ודאי נקבה הוי כיון דלא חייש שמא נהפכה זכרות לנקבות:

טומטום: ערך איש ח ואשה אין שוין כדמפרש בפ׳ בהר סיניה: אם נקבה. מריבויה דחם נפקה לן ולה טומטום הו משום ספיקה לה ממעיט ליה קרא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא ודאי משום בריה ממעיט ליה:

סמי מכחן טומטום. מקרא לא ממעט אלא אנדרוגינום ומשום בריה אבל טומטום נערך ולחומרא נערך כזכר: אם זכר אם נקבה. בשלמים כתיב (ויקרא ז) ומשום ספק לא ממעט קרא ועוד ח בין זכר בין נקבה כשר לשלמים אלא ודאי בריה הוא: הוכר ולא נקבה. (א) דהיינו הך דגבי עולה דפרישית לעיל להוליא טומטום ומדמעטיה קרא בריה הוא דמשום ספק לא זו ממעט קרא: הרובע ל"ג דלא שייך בעופות: הנעבד. חו כולה בקרבנות דעופות קמיירי: מטמחים בגדים אבים הבליעה. כשאר נבלח עוף טהור דמליקתו אינה מליקה והוי נבילה ואי לאו בריה הוא אמאי אינה מליקה יו מה נפשך אם זכר הוא כשר ואם נקבה הרי כשר דהא בעופות לא חלק הכתוב ועוד מדר"א איכא לאותוביה דקאמר כל מקום שאתה מוצא זכר ונקבה אחה מוציא טומטום ספיקא מי ממעט ליה קרא אלא ודאי בריה הוא והיכא דמעטיה מעטיה אבל בעופות דלא מעטיה לא מעטיה: לא קדושין בחמורה. כלומר אפילו תמורה שחלה על בעל מום קבוע אינה חלה עליהן וטעמא מפרש במסכת תמורה בפרק יש בקרבנות (דף יו.): ולה מקדשין יו בעושי המורה. שהם הם קדושין אין עושין תמורה והיכי דמי שהן עלמן קדושין יאו כגון שהיו ולדות קדשים דקדשי אגב אמן. ואי טומטום ספק הוא אמאי לא קדוש ממה נפשך: יסום. דמי להנך שפסולין משנולדו. והיכי דמי יתום כדמפרש בשחיטת חולין בפ׳ שני (דף נח:) שמתה אמו בשעת לידה זה פריש למיתה וזה פריש לחיים: לימא כסנאי. הא דרב חסדא דאיכא דס"ל ים ספק הוי: אין קדושה חלה עליו. דבריה הוא אבל בטומטום לא פליגי דספק הוא: להוליא טומטום

ואנדרוגינום. דטומטום נמי בריה הוא: יו דל"ע טומטום בבריה לא מספקא. דתיקום לרב חסדא כתנאי ים דתימא ההוא תנא דסבירא ליה בריה הוא סבירא ליה כרבנן בתראי: אלא הני תנאי דברייתא בהכי פליגי דכ"ע מטיל יה במקום זכרות זכר הוי וקדוש: ות"ק סבר חיישינן שמא נהפכה זכרותו נכפל גידו מבפנים ומוליא מים במקום (כ) שרגיל נקבות להיות שח נקבה

ור"ש

 ל) ערכין ד: שבח קלו. נדה
 כח:, כ) יבחות פג: ע"שובחים
 פה:, ג) [יבחות פג: תמורה
 יל. יו., ד) [לעיל מא:],
 ס) [ויקרא כו], ו) מכאן שיין לע"ב, ז) ר"פ הערל דסבר נע"ב, ז) ר"פ הערל דסבר דאנדרוגינוס זכר כו' ז"ק, ח) שייך לעיל, ט) ז"ק, י) שייך לעיל, ד) גרי ז"ק ושייך שפיר למעוטי כדפירשתי לעיל, ל) פירש אם זכר ז"ק, מ) הדושת פה חלה עליהו מ"מ בהווייתן תחול עלייהו נ"ק, נ) לקידוש ל"ק, **מ**) ל"ק מ"ז, **ע**) אפי׳ הוא אשה גמורה ל"ק,

תורה אור השלם

ו. והַיָה עַרכַּךְ הַזָּכַר מבּן עשרים שנה ועד בו ששים עָשְׁרִים שְּנְיוּ וְצֵּוֹ בֶּן שִׁשְּׁרֵב שָׁלֶל הָטָף בְּשֶׁלֶל הַקְּרָשׁ: שָׁלֶל הָטָף בְּשֶׁלֶל הַקְּרָשׁ: ויקרא כז ג ב. וְאִם נְּקָבָה הוא וְהָיָה.

:עֶרְבָּךְ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל

ערְבְּרְ שְׁלְשִׁים שְׁקָל:

ויקרא כז ד

זיקרא כז ד

זיקרא כז ד

אם מן הָבְּקר הוֹא מְקְרִיב

אם וְבָרְ אם נְקָבָה תָמִים

יִקריבָנו לְבְּנִי יְיִ:
ויקרא ג א

4. וְאָם מִן הַצֹּאן קֶרְבָּנוֹ מִן הַבְּשָׁבִים אוֹ מִן הָעזִּים לְעלְה זָבָר תָּמִים יַקְרִיבָנוּ:

ויקראאי 5. כָּל הַבְּבוּר אֲשֶׁר יְוָלֵד. בְּלֶּכְרֶּרְ הַבְּצֹאנְרָּ הַנְּלֶּר תַּקְדִּישׁ לִיִּיְ אֱלֹהֶיִיְּרְ לֹא תַעָבד בְּבְכר שוֹרֶךְּ וְלֹא תָגוֹ בְּכוֹר צֹאנָרָ: ַר. צאנֶך:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הזכר וכו׳ לעיל היינו הך וכו׳ דפרישית לעיל הם"ד: (ב) ד"ה ות"ק סבר וכו' נמקום נקבות שרגיל להיות:

שימה מקובצת

לן תי' סמי מכאן טומטום ת"ש נמחק: כן אם נקבה להוציא טומטום להוציא טומטום ואנדרוגינוס: גן תי׳ מה ת״ל נמחק: דן איש וערך אשה אין כו' בפרשת בחקותי הס"ר: דן טומטום ומשום: ון ועוד ממה נפשך בין: זן לא ממעיט ליה קרא: ק] הנעבד כולהו בקרבנות: ט] מליקה ממה נפשך אם י זכר כו' ואם נקבה היא כשר זכר כו׳ ואם נקבה היא כשר דהא כו׳ מדר״א נמי איכא לאותוביה דקאמר כל מקום שנאמר זכר ונקבה: ין מקדשין לעשות תמורה: יל) קדושים הא אין נתפסין יל) קדושים הא אין נתפסין בקדושה כגון: ינ) דס״ל בריה הוי ואיכא דס״ל ספק הוי: יג] כתנאי ס"א ומצי לאוקמא דרבנן בתראי דמתני' אטומטום נמי פליגי ודלא כרב חסדא אלא בזכו ונקבה מספקא וקדוש מעיקרא אפילו לרבנן בתראי י והני תנאי דברייתא בהכי פליגי כו׳ והד״א: ידו מטיל פליגי כוי והד"א: יון מטיל מים במקום: עון להיות כנקבה: עון הערל דס"ל דאגדרוגינוס זכר למ"ד: עון ושוק ומר"א דאמר התם חייבין עליו: יהן דשמא יש יודי יט*ו שאוי הח*ה דרחירי עוד: יטן שאני התם דכתיב: כן מוקים ליה לדרשא כר סבירא ליה כרבנן: כאן לקמן קסבר דבריה: לכן קדושה דאימייהו: לגן אפילו אי בהווייתז קדושים שהרי אמר . בסמוך: **כס]** אין קדושת פה חלה עליהן כו' עלייהו קדושת אימייהו כמו בכל קדושת אימייזה כמו בכל כו' ודאי או זכר או נקבה והא כו' דלא שייך ביה קדושת אימייהו משום: לון מייתורא דה"א קדריש: לון מנקבה וכיון דמעטיה מנקבה הוצרך למעט גם מזכר דלא תימא דמעטיה מנקבה בערך זכר וברייתא:

- הנכטה: רברייתא: כקן סיפרא ר' יהודה דהא: עטן שיטה זו שפירשתי: () דתניא התם ר': (h) מילה אפילו אי הוי כאשה: (סן ת"ק מטמאין נקט: (טן שהוא ודאי נקבה: (ח) לעולם טעמא משום: (סן זכר מ"מ ממעטינא: